

ELS NOMS DE NIGULS A ESTABLIMENTS I ES SECAR DE LA REAL

Miquel Salamanca Salamanca i Miquel Grimalt Gelabert

XX Jornada d'Antroponímia i Toponímia. La Real, 2007

Grup de Climatologia, Riscs Naturals i Territori.
Universitat de les Illes Balears.

Establiments constitueix una localitat actualment integrada dins el terme municipal de Palma, però que ha mantingut un caràcter diferencial ben marcat, amb trets rurals que han perviscut fins ben entrat el segle XX. Potser per aquesta vinculació al món agrari, la població ha conservat en el seu parlar un corpus de terminologia meteorològica genuïna prou interessant, del qual s'han recercat els noms utilitzat per anomenar els diferents niguls.

A tal fi s'ha duit a terme una recerca a partir d'enquesta a la població local, el nombre d'informadors als quals s'han demanat notícies és de 14, dels quals la major part de dades aprofitables han estat subministrades per les següents persones, cap a les quals els autors fan constar la seva expressa gratitud:

Margalida Salamanca (Llúcia)
Antònia Alorda (de Cas Jaió)
Joan Monjo (de Son Espanyol)
Jordi Frontera (de Son Cotoner)
Francisca Serra (de Can Guillot)
Pedro Serra (Simonet)
Francesc Salamanca (Cameta)
Pedro Vaquer (Ros)

En total s'han arreglat fins a 33 termes i varietats, els quals majoritàriament ja apareixen esmentats a d'altres punts de Mallorca (Bonet, M./ Grimalt, M. 2005), no obstant això, s'han recollit alguns mots fins ara inèdits i informacions i especificitats de pronòstics prou interessants.

S'ha de fer constar que la major part de termes han estat coneguts per una part significativa dels informadors. De manera que, tret d'excepcions, hi ha un corpus terminològic de domini comú entre la població d'edat avançada i amb inquietud meteorològica.

EL GENÈRIC

A diferència de la major part de localitats mallorquines, el genèric utilitzat per significar un nigul en el parlar d'Establiments és la forma femenina «nigulada», que en tot cas alterna amb la variant de boira si aquesta no té una forma ben definida o està molt propera al nivell del sòl.

Contrasta l'ús d'aquest terme amb les varietats formals predominants a l'illa a saber nigul i ennigulada. Aquesta darrera és utilitzada a Establiments, però sempre amb el significat de col·lectiu de niguls, i diferenciant-la de la forma individual.

Com sol succeir en tants de trets diferencials hi ha excepcions a la norma i apareixen dos casos d'ús del terme nigul entre els establimenters, concretament per referir-se als *niguls en creu* i al *nigul geperut*, no es pot destriar si són excepcions en el sentit estricte del terme o es tracta de contaminacions lingüístiques provocades pel contacte de l'informador amb gent d'altres localitats.

EL RELLEU

Per la seva situació al peu de munt de la Serra de Tramuntana la nebulositat relacionada amb l'orografia té un pes important en el parlar d'Establiments.

El puig que presideix la visual des d'aquesta localitat és la Mola de na Ferrana (modernament popularitzada en el món excursionista amb l'errònia denominació de Fita del Ram), amb el cim situat al terme de Puigpunyent i els costers repartits entre aquesta demarcació municipal i les de Palma i Esporles.

Un altre relleu que també és visible només parcialment des de terres establimenteres és el puig de Galatzó, característic per la seva forma punxarruda que contrasta amb el món de moles i cims planers d'aquesta part de Mallorca.

La fórmula que repetidament han esmentat tots els informadors és la de «*na Ferrana du Capell*» o referències a un «*Capell de na Ferrana*», tot seguint un model ressenyat a altres indrets de Mallorca (Bonet/Grimalt 2006). Una varietat en l'element de vestimenta que metafòricament tapa el puig és la forma «*na Ferrana du Barret*», tot utilitzant aquest sinònim de capell que en el parlar habitual de Mallorca actualment queda relegat a frases fetes i toponímia.

El significat de la Mola de na Ferrana coberta és un pronòstic de pluja en temps més o manco immediat. Per reforçar aquesta idea s'ha recollit una petita glosa, que segueix una fórmula repetida a altres punts de l'illa, tot canviant les fites geogràfiques:

*Quan na Ferrana du Capell
i Tramuntana du gorra,
ja te pots posar a córrer
si no te vols banyar sa pell*

I també aquesta variant amb petites diferències en relació a l'anterior

*Si sa Tramuntana du gorra
i na Ferrana du capell,
al·lota te pots posar a córrer
si no te vols banyar es clotell*

Capell de na Ferrana: *un espèc nigul orogràfic tapa el cim d'aquest relleu que constitueix el teló de fons del paisatge d'Establiments. La seva presència és el senyal inequívoc d'una precipitació immediata.*

Des d'altres pobles aquest nigul orogràfic és també una peça clau de pronòstic, de manera que a la llunyana Algaida el reconeixen i l'anomenen com «*es senyal des vell Muro*»

Les referències al puig de Galatzó han estat menys nombroses, ja que el seu cim no és tan immediat a la zona d'observació i no es pot veure de determinats barris com es Muntant i Establiments Nous. S'han recollit les formes «*es Galatzó du boira*» i «*es Capell des Galatzó*».

Més llunyà en la línia visual i parcialment amagat pels turons de la serra de Son Bauçà des des Muntant, es Rutló i altres contrades d'Establiments es veu el cim del puig des Teix, que els locals coneixen com «*ses muntanyes de Deià*» o «*ses muntanyes de Valldemossa*». Si s'hi localitza un estratocúmulus orogràfic es refereixen a «*sa Boira de Sor Tomassa*», amb connotacions hagionímiques, en referència a la santa valldemossina.

Sense que s'hagin considerat com a noms de nigul específics, s'ha de ressenyar com la presència de nebulositat de qualsevol tipus moltes de vegades es referencia a la fita visual d'un relleu, a la vertical del qual sembla localitzar-se. Fórmules com «*tal nigulada surt damunt o darrera aquest puig*» s'han pogut sentir repetidament.

Finalment s'ha d'esmentar la *Boira pastura*, referència explícita a nebulositat estratiforme que sembla passegi aferrada als costers dels relleus muntanyosos, talment fos un bestiar eteri. La fórmula de pronòstic és pràcticament cosmopolita a la nostra illa «*Boira pastura, aigua segura*» i és prou coneguda i utilitzada a Establiments.

Totes les referències orogràfiques van lligades a la imminència de la precipitació i responen a una lògica en el pronòstic meteorològic: la formació dels niguls a partir d'una cota altitudinal crítica indica unes condicions d'humitat inicialment favorables a que hi hagi precipitacions.

ELS NIGULS ALTS I MITJANS

Hi ha determinats gèneres nebulosos que en si no produeixen precipitació, però que la seva presència en el cel s'ha entès popularment com a símptoma de canvi de temps.

Tots els entrevistats coneixen el *Cel Tavellat*, que es refereix a la presència de grans formacions d'*altocúmulus*, generalment de la varietat formal *floccus*, que omplen el cel de figures que recorden una immensa desfilada de flocs de llana d'ovella. Les expressions de pronòstic que els acompanyen no deixen dubtes en boca d'alguns informadors els quals afirmen:

«*Cel tavellat en tres dies s'ha banyat*»

En el món de la meteorologia acadèmica o professional aquests niguls de les capes mitjanes de la troposfera no són considerats especialment significatius, ja que sovint acompanyen els marges de les pertorbacions, tot i que d'altres vegades van a la part d'avanç del mal temps. Potser coneixedors d'aquesta caràcter poc fiable de les tavelles també s'han trobat informadors que afirmen:

«*Cel tavellat en tres dies eixut o banyat*»

Una variant del Cel Tavellat és la forma *Tavelladet*, que no s'ha pogut esbrinar clarament si és un simple diminutiu de l'anterior o si realment fa referència a un altre gènere de niguls, els *cirrocúmulus*, formalment iguals que els *altocúmulus* però que per la seva localització a nivells molt més alts i la seva composició de glaç es veuen més blancs, petits i mal definits que els anteriors.

Cel Entavellat: *les grans formacions d'altocúmulus s'han associat, més per la seva espectacularitat que no per la seva eficiència, al pronòstic de canvis de temps en temps futur. Això no obstant, no tots els informadors assumeixen el valor del pronòstic i els consideren uns augurs incerts.*

Dins el mateix camp semàntic relacionat amb el bestiar les peces del cel tavellat s'anomenen de vegades com *Cabretes*.

Els niguls que es troben a un nivell més alt dins la troposfera són els *cirrus*, característics per la seva forma desfilagassada que recorda les plomes de les aus o les fulles dels fassers. Per aquest motiu és previsible la forma *Palmes* recollida com a terme per anomenar-los. Aquestes palmes tot sovint es reparteixen pel cel dibuixant retxes o formacions sense una

configuració clara (en contrast amb les marcialdes desfilades de tavelles) aleshores s'empra el terme, prou descriptiu, d'*Agranadures* per referir-s'hi. Com és típica la seva presència en la part d'avanç de les pertorbacions, el pronòstic popular que les fa símptomes de vent l'endemà no va desencaminat.

Els ulls dels observadors populars han sabut veure fins i tot aquells niguls que a primera vista durant el dia són poc visibles, es tracta dels *cirrostratus* totalment de glaç i molt elevats que es tradueixen amb un aparent cercle que envolta el sol o —sobretot— la lluna, i s'hi refereixen amb la fórmula *es sol o sa lluna ... du rotlo*. Determinants informadors fan d'aquesta senya un indicador de primer ordre, i el consideren símptoma de canvi de temps a uns pocs dies vista. Una fórmula que s'ha descrit és la de mirar si la lluna té un cercle envoltant, i comptar quants d'estels hi ha a dins, el seu nombre determinarà —segons aquesta pràctica cabalística— els dies que manquen per ploure. En canvi hi ha informadors que únicament discriminen si hi ha estrelles o no dins el cercle per arriscar-se a pronosticar pluja o no. Evidentment, com més espès és el tel de *cirrostratus* i més plena la lluna més ample serà el tel que l'envolta i més estels hi cabran.

EL MAL TEMPS. ELS NIGULS DE CREIXEMENT VERTICAL

Indubtablement els niguls que regnen en el cel de Mallorca són els de desenvolupament vertical, que al cap de l'any són els responsables de la major part de la precipitació i que pel seu caràcter singular i comportament de vegades imprevisible han fascinat l'observador des de sempre.

Bubotes: *terme per referir-se a cúmulus amb notable desenvolupament, moltes de vegades associats amb precipitació. Contrasta l'ús de Bubotes amb aquest significat a Establiments amb el mot pràcticament igual Babotes aplicat al Migjorn de Mallorca als estratocúmulus (niguls borrers), això no obstant, fins i tot als observadors avesats els costa destriar el cúmulus —productor de pluja— de l'estratocúmulus.*

El terme genèric per anomenar-los és el de *Torres*, fent referència a la component vertical de la seva figura. Aquestes torres en desenvolupar-se poden arribar a veure com el seu cim es glaça i s'estén horitzontalment, en aquest cas es parla de *s'Encruia des Ferrer*.

s'Encruia des Ferrer:

els cumulonimbus en una fase de maduresa assoleixen aquesta característica forma d'enclusa, que també és reflecteix en la terminologia científica en referir-s'hi com a cumulonimbus incus.

La forma de les grans torres de vegades recorda un o diversos personatges lleugerament antropomòrfics i de

posat gegantí. No és estrany que siguin coneguts també com a *Bubotes*, atesa la seva aparença fantasmagòrica especialment quan són diversos i han crescut prou. De major dimensió que les bubotes són els niguls gegantins: dos dels més populars a Mallorca són *en Jordà* (gegant aixecat damunt Cabrera) i *en Paretjal* (rei dels cels tempestuosos al Llevant i Migjorn de Mallorca) dels quals a Establiments en coneixen més el nom que no l'aparença. En canvi el cel d'Establiments té un gegant particular, *en Genoll*, que apareix gras i carregat d'aigua dins el llevant. El seu cim té una característica forma de cúpula que es compara amb l'articulació mestre de la cama, i d'aquí en ve la seva denominació. Es tracta d'una nigulada més present que no vàlida per a pronosticar el temps, ja que si surt al cel el que és segur és que a part o banda del Pla de Mallorca fa joia, en tant que els habitants d'Establiments estan en la incertesa: d'en Genoll no en plou, però indica que el temps du fortor.

Els niguls gegantins semblen de costums solitaris, pel que s'anomenen així, en singular, això no obstant de vegades s'agrupen en parelles. A Establiments són prou coneguts *es Bessons*, duo de cúmuls de gran desenvolupament que es formen a la vertical de Pòrtol i són senya d'aigua. Aquesta fórmula d'aparellament segueix la mateixa lògica que d'altres emparellaments com *en Fonoll i en Pieres* o *en Maça i en Botilla* (Bonet/Grimalt, 2004).

En el seu camí cap al cim de la troposfera les torres han de travessar de vegades capes en què la inestabilitat és menor, circumstància que es veu reflectida amb línies poc potents de niguls estratificats, aquests són coneguts com *Niguls en creu* o *Encrevats*, tot fent referència a la figura de creu que dibuixen combinades amb el gran cúmulus posterior.

Evidentment totes les figures anteriors són símptomes d'aigua, especialment ben considerades com a tals els encrevats.

Les grans torres en les seves fases inicials no tenen dimensions tan notables, de fet els observadors més acurats saben apreciar quan uns *cúmulus* petits tenen les condicions idònies per a créixer sobtadament. Aquest és el cas dels *Al·lots de Santanyí* o *Fadrins de Santanyí*,

estols de niguls cumuliformes que apareixen al xaloc i indiquen que en poc temps creixeran i plourà. Més propers són els *Fadrins de Pòrtol*, tan poc casats com els santanyiners i d'igual reputació, però amb una major presència física, segurament perquè es veuen de més a prop.

es Fadrins de Pòrtol:

a una distància mitjana dins la visual se situen aquests cúmulus en creixement, aparentment damunt la vertical dels relleus que separen el Pla de Palma de l'interior de Mallorca i on se situa la localitat portolana.

La malfiança envers aquests niguls que creixen exponencialment queda reflectida en una dita que fa referència als petits cúmuls: «nigul geperut, va net i du brut».

Encara més condicions de bon pronosticador s'ha de tenir per identificar *ses Truges d'Inca*, que en aquest cas coincideix amb el que en terminologia científica es coneix com a *altocúmulus castellatus*, es tracta d'una nigulada de nivells mitjans formada per un conjunt de petits niguls cumuliformes units per la part de baix per una línia nebulosa, de manera que dibuixen quelcom similar als merlets d'un castell. La seva presència és reconeguda, tant en la meteorologia popular com en la científica com a símptoma inequívoc d'una important inestabilització.

Els grans niguls tempestuosos, en general, tenen dues cares. Si és una nigulada que ja ha passat o que s'allunya apareix com a un gran amuntegament cotonós, en canvi per la part d'avanç es veu com una amenaçadora massa nebulosa negra i amb formes sovint poc definides. Per això es refereixen a una *Negror* com a terme típic de la tempesta o ploguda que s'apropa. Si la propera tempesta ve acompanyada del pas d'una línia de turbonada l'aspecte del cel esdevé ferest i amb un morfologia que recorda una *Cella* humana, el pronòstic associat no pot ser més negatiu: trons i llamps, vent i aigua a rompre. Un detall orgànic en els cels tempestuosos és la presència de *Mamelles*, protuberàncies que pengen a manera de bosses a la base de negrors més renoueres que no productores de pluja.

De vegades davall la negror de la tempesta o el tel continu de la ploguda tranquil·la apareix una *Nigulada Penjada*, fragment de nigul, quasi boira, que discorre ràpidament i és descrita com a símptoma de vent més que no de pluja.

ELS NIGULS QUE NO PRODUEIXEN PLUJA

S'han trobat dos termes que es refereixen a ennigulades que específicament no van associades a precipitació.

El nigul malploguer per excel·lència és la *Nigulada Borrera*, nom que descriu les formacions corresponents al gènere estratocúmulus o els cúmulus en circumstàncies de bon temps. Per reforçar aquesta idea s'empra una variant d'una glosa comuna a bona part de Mallorca:

*Si s'ennigula i no plou
s'ennigulada és borrera,
ja diràs a sa guerrera (sic)
que s'estimat no la vol*

Nigulada borrera: el poc desenvolupament vertical i la seva estratificació diferencien aquestes nigulades de la resta de niguls de desenvolupament vertical.

A l'estiu i en circumstàncies anticiclòniques o en invasions de vent acompanyat de pols la visibilitat esdevé particularment dolenta i això popularment és interpretat com un nigul, es parla de *Cel enterbolit*, del qual evidentment no cal esperar cap tipus de benefici.

CONCLUSIONS. EXCLUSIVITAT, COSMOPOLITISME I EXOTISME EN EL CEL D'ESTABLIMENTS

Alguns aspectes a destacar d'aquesta recerca són els següents:

- Sobta la presència d'un vocabulari meteorològic especialment ric i una notòria cultura de pronòstic tradicional del temps entre la població genuïna d'Establiments, tot i la

proximitat al nucli urbà de Palma i l'adscripció administrativa a aquest municipi. En general es tracta de termes cosmopolites al món meteorològic mallorquí.

- Constitueix un element d'especial valor que s'hagin recollit nous mots no presents en la bibliografia sobre noms populars de níguls a Mallorca (concretament en Genoll, es Bessons, ses Agranadures, ses Mamelles, ses Truges d'Inca, es Fadrins de Pòrtol i Nigulada Penjada)

Una d'aquestes formes, en Genoll, constitueix el nigul identitari del cel d'Establiments, considerat exclusiu, conegut per tots i especialment admirat, tot seguint un model que per exemple es constata a Son Servera amb sos Al·lots d'en Saco.

- Seguint un comportament ja constatat a d'altres àrees de Mallorca, es fan referències a indrets geogràficament llunyans, i visualment impossibles (Santanyí), lloc que en el petit microcosmos mallorquí resulta prou exòtic per als habitants d'Establiments. En contrast les localitzacions immediates són molt precises i els relleus propers esdevenen una fita clau en el pronòstic del temps, en especial la Mola de na Ferrana.

es Fadrins de Santanyí/ es Al·lots de Santanyí: *conjunt de petits cúmulus que s'al·biren al xaloc i migjorn, suposadament damunt Santanyí.*

- Es remarca una fina percepció meteorològica, ja que la lectura que es fa dels niguls encaminada al pronòstic no s'allunya de la realitat, tant pel que fa a endevinar el comportament del temps a curt termini com a uns pocs dies vista.

- Es constata un progressiu empobriment de la cultura meteorològica popular, cosa que es pot observar tant en l'elevada edat dels informadors com també en el fet que aquests reconeixen que els seus majors coneixien més noms de niguls i senyes del temps, d'algunes de les quals ara només en recorden el nom i d'altres les han oblidat totalment.

Ses Agranadures

Són niguls prims i alts que, en forma de pinzellades o retxes al cel més o manco estirades, presenten un centre més espés que la seva perifèria. Morfològicament, s'assemblen als acaramullaments que es realitzen durant la tasca d'agranar. És senyal de vent per a l'endemà.

Es al·lots de Santanyí

Són niguls blanquinosos, cumuliformes, en una fase de desenvolupament primerenca que els dóna una aparença de petites torres. Surten en grups relativament nombrosos cap al Xaloc i cap al Migjorn. Són senyal de pluja pel mateix dia o per dies posteriors.

Barret de na Ferrana

Forma complementària del «Capell de na Ferrana» tan sols assenyalat per un dels informadors. Possiblement es tracti d'una forma residual, ja que el genèric «barret» ha quedat en desús a Mallorca, tot i que, com en aquest cas, quedi fixat a la toponímia.

Es Bessons

Es tracta de niguls cumuliformes que, «surten molt per damunt Pòrtol, són dues torres separades, una de més petita».

Boira des Galatzó

Nigul estratificat, orogràfic, que compareix ocultant el capcurucull del puig de Galatzó. És senyal de pluja relativament immediata.

Boira Pastura

Nigul baix, desfilagassat, que circula de pressa a molt baixa altura. Sol fregar els costers dels relleus muntanyosos o fins i tot els petits relleus arrodonits de baixa altura que sovintegen per la rodalia d'Establiments.

A aquests es refereix l'expressió popular, «boira pastura, aigua segura» pel que són reconeguts com a senyal d'aigua a curt termini.

Sa Boira de Sor Tomassa

Referida per diversos observadors, no s'ha pogut establir de manera clara quina casta exacta d'ennigulada és. Tot i això, sí que és sabut que compareix a les muntanyes de Deià o de Valldemossa (clara referència al puig des Teix, que és visible des de bona part de la contrada).

Bubotes

Niguls de cert desenvolupament vertical, que poden comparèixer de forma aïllada, clara o en grups. Poden referir-se tant a cúmuls com a estratocúmuls. Solen presentar coloracions blanquinoses i sovint la base del nigul és més fosca.

Cabretes

Es tracta de niguls mitjans, que presenten un petit desenvolupament vertical, el que fa que semblin petits caramulls al cel. S'assemblen a una guarda de cabres o ovelles petites.

Es Capell de na Ferrana

Una de les ennigulades que coneixen tots els establimenters que saben mirar el cel. Referida per tots els informadors, apareix a qualsevol època de l'any, sempre que hagi de ploure.

Na Ferrana és un relleu visible de gairebé tot Establiments i amb la seva morfologia familiar i inconfusible, presideix la vida quotidiana de la vila. No totes les ennigulades que en qualque moment tapen el capcurucull de na Ferrana són el referit capell que assenyala una pluja gairebé imminent. Per constituir una senya inequívoca ha de presentar algunes de les següents característiques: «Just toca la part alta». Més concretament: ha de tocar just la part alta i posteriorment sol davallar de cota fins a fer invisible bona part de la muntanya, al temps que el capell guanya en gruixa. Sovint l'acompanyen altres niguls alts per damunt

o s'observen altres niguls del mateix estil a altres muntanyes i el cel a poc a poc es tapa. Aquest carregament atmosfèric, conegut a Establiments amb l'expressió «es posa redó», era una manera senzilla de fer una previsió de pluja molt correcta ja que «no fallava, era una senya ben certa».

De vegades a aquest mateix puig «s'hi posa una boira borrera en haver plogut» que no hem de confondre amb el nostre capell.

Es Capell des Galatzó

Ennigulada orogràfica que té la mateixa semblança que el capell de na Ferrana. Senyal de Pluja.

Cel Enterbolit

A Establiments s'anomena cel enterbolit a la calitja i a la boira o mala visibilitat que es solen donar quant fa calor intensa a l'estiu.

Cel Entavellat

Niguls alts en forma de coixí que empedreguen el cel i sovint ocupen una gran extensió. És senyal de canvi de temps i a vegades de pluja a diversos dies vista.

Una Cella

«ennigulada molt negra», sol sortir damunt na Ferrana. És senyal que la pluja intensa arribarà en poca estona.

Es Encrevats

Es tracta d'una altra de les ennigulades conegudes per gairebé tots els observadors. Parlen d'una o diverses torres de color blaquinós, travessades de per llarg per un nigul allargassat i més fosc. Compareixen al cel sovint als mateixos llocs, «Surten al coll d'en Portell i a llevant», i no sempre en una sola formació, «de vegades en surten un parell». És senyal de pluja pel mateix dia o per dies posteriors

S'Encruïa des Ferrer

Els niguls de tempesta en la seva fase de maduresa, vists des de la llunyania, presenten una estructura esfilagassada i en forma d'encruïa a la seva part superior. Sol ser senyal de pluja.

Es Fadrins de Pòrtol

Grup d'ennigulades en forma de torre, de cert desenvolupament vertical, que surten damunt el llevant aproximadament devers Pòrtol. «En veure'ls, pots dir... ens banyarem».

Es Fadrins de Santanyí

Són un grup d'ennigulades de desenvolupament vertical que apareixen damunt el migjorn i el xaloc. Senyal de pluja.

En Genoll

Gran cúmul que «com una gran torre, puja per amunt i a dalt fa redó com un genoll». Sempre surt cap al llevant, principalment a la darrera de l'estiu. Si bé «no sol arribar» a Establiments sí que és conegut que descarrega fort pel pla de Mallorca. És senyal de pluja per a l'endemà, una senyal que «no sol fallar» i que no sol dur calabruix.

Gorra de Tramuntana (Tramuntana duu gorra)

Fa referència al carregament del cel per la banda de tramuntana.

En Jordà

Aquesta ennigulada ja no és coneguda de manera exacta per cap dels informadors, tot i que contenen que la gent de temps enrera el coneixia bé. Malgrat tot, encara perduren certes referències, com per exemple la posició geogràfica del nigul, ja que tots els que l'han sentit anomenar asseguren que surt cap al migjorn, així com la seva mida, ja que «n'era un de ben gros».

Ses Mamelles

Protuberàncies arrodonides que pegen de la base fosca d'un nigul de tempesta, a manera de bosses. No es donen sempre que hi ha tempesta, tan sols en certes ocasions.

Una Negror

Es refereix a una negror quan s'observa un enfosquiment del cel a causa de la presència d'una gran massa de niguls de desenvolupament vertical o una tempesta. Sempre acompanya la forma: «ha sortit una negror per damunt...». Senya de pluja forta.

Nigul Geperut

Només conegut per un dels informadors en forma de glosat.

Nigulada Penjada

Nigul baix que corre pel cel per davall d'una capa de niguls més alts i grisos. Senyal de vent.

Nigulada Borrera

Niguls blanquinosos, qualche vegada més foscos, que surten a qualsevol època de l'any. Poden arribar a ser amenaçadors, però no són senyal de cap fenomen en particular, més aviat que no plourà, ja que mai deixen pluja.

Niguls en Creu

Esmentat per un observador per referir-se als encrevats.

Palmes

Niguls alts que s'escampen pel cel en forma de palma o de ploma.

En Paretjal

Només un dels observadors l'ha sentit anomenar de temps enrera, però en desconeix la forma i la localització.

Rotlo de sa Lluna

És una circumferència lluenta que es pot observar al voltant de la lluna. Senyal de pluja. Un dels informadors assegura que el nombre s'estels que es poden veure entre la lluna i la circumferència del rotlle és el nombre de dies que falten per ploure, mentre que un altre assegura que només plou si hi ha estels a dins, independentment del seu nombre.

Tavelladets

Alguns dels informadors refereixen d'aquesta manera el cel tavellat. Sol sortir sovint dins el llevant.

Torres

Niguls blanquinosos, d'aspecte cotonós, que «creixen cap amunt» de manera ràpida. Són molt més alts que amples. Poden aparèixer a qualsevol punt, dins el llevant, llebeig, mestral,... Són senya d'arribada de pluges, i a vegades de tronades.

Ses Truges d'Inca

Són torres petites que surten dins el llevant o gregal, però que estan unides per la seva base.

BIBLIOGRAFIA

Bonet Vidal, M. / Grimalt Gelabert, M. (2004): *Els noms dels niguls a Mallorca (Llevant i Migjorn)*. Documenta Balear. Palma.

Bonet Vidal, Maria / Grimalt Gelabert, Miquel (2002): «Noms populars de núvols a Mallorca. Notes sobre la seva significació climàtica», dins Guijarro, J.A./ Grimalt, M./ Laita, M./Alonso,

Bonet Vidal, M./ Grimalt Gelabert, M. (2006): *Toponímia i noms de niguls al Llevant i Migjorn de Mallorca*.

Ferrer Ginard, Andreu (1922): «Núvols. Noms, formes especials i lo que pronostiquen.» *Tresor dels Avis*.

S. (Ed): *El Agua y el Clima. L'Aigua i el Clima*. Publicaciones de la Asociación Española de Climatología, Serie A, núm. 3, Marratxí, 387-396